

İNTİHAR VE MEDYA

Nesrin DUMAN (*)

Öz

Bu çalışmada intihar ile medya ilişkisi incelemeye alınmıştır. İntihar olgusu üzerine yapılan araştırmalar, intiharın pek çok ülkede yıllar geçtikçe artan bir grafik sergilediğini ortaya koymaktadır. Ülkemizdeki intihar vakalarına dair resmi veriler de durumun dünya ülkeleri ile paralellik gösterdiğine işaret etmektedir. Bu haliyle intihar günümüzde önemle üzerinde durulması gereken, toplum sağlığını yakından ilgilendiren bir mevzudur. Teknolojinin gelişimi ile insan yaşantısına hızlı bir giriş yapan kitle iletişim araçları, gündelik yaşamın önemli bir parçası haline gelmiştir. Medyanın insanların duyguları, davranışları ve tutumları üzerindeki etkisinin büyüklüğü birçok araştırmamanın konusu olmuştur. Bu bakımdan intihar olgusu ile medya arasındaki ilişkinin incelenmesi gerek intiharın dinamiklerinin anlaşılmasında gerekse intiharın önlenmesinde önemlidir. İntihar davranışı üzerinde medyanın etkisi uzun yıllar sorgulanmış ve bu ilişki çok sayıda araştırmada incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar intihar haberlerinin belli bir tarzda, özendirici, dramatize edilerek verilmesinin, insanların intihar davranışında tetikleyici faktör olabildiğine işaret etmiştir. Bu nedendir ki birçok ülkede intihar haberlerinin medyada yer alışı düzenlemeye tabi tutulmuştur. Bu çalışmada medya haberlerinin bireyleri intihara sevk edici özellikleri kuramsal açıdan değerlendirilecek, medyanın intihar davranışı üzerine etkisi örneklerle incelenecektir. Sonuç olarak bireysel ve toplumsal iyilik hali açısından önemli bir olgu olan intiharın önlenmesi konusunda önleyici çalışmalara ihtiyaç vardır. Toplum üzerinde güçlü etkiye sahip olan medyanın, intihar haberlerini özendiricilik etkisinden arındırılmış ve alternatif çözüm yolları eklenmiş bir şekilde aktarması hususunda kanuni yaptırımların en yakın zamanda uygulamaya konulması elzemdir.

Anahtar Kelimeler: İntihar, Toplum, Medya, Etki, Kitle İletişim Araçları.

*) Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü
(e-posta: nesrinduman@bartin.edu.tr). ORCID ID: 0000-0002-2751-8315

Suicide and Media

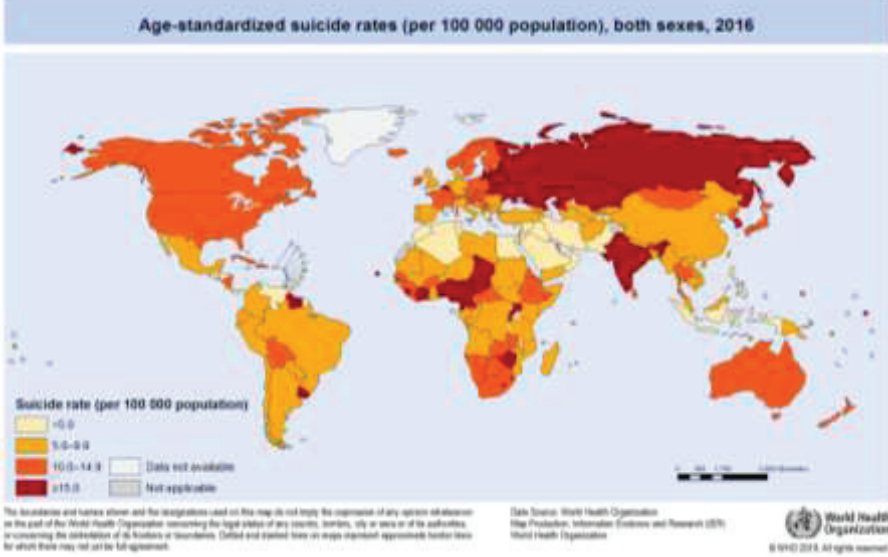
Abstract

In this study, the relationship between suicide and media was examined. Recent studies indicated that suicide rates have been increasing in many countries over the years. In comparison, the number of suicidal events in our country reflect some similarities to the number of suicidal rates in the world. In this regard, suicide is a matter of a great concern to public health which should be paid close attention to. With the development of technology, mass media, which rapidly entered to human life, has become an crucial part of daily life. The magnitude of impacts of the media on individuals' emotions, behaviors and attitudes has been the subject of many studies. In this respect, the relationship between the phenomenon of suicide and the media should be examined in terms of understanding the dynamics of suicide and preventing it. The effects of the media on suicidal behavior have been questioned for many years and this relationship has been examined in many studies. The results indicated that the representation of suicide news in a certain way, by encouraging and dramatizing, could be a trigger for suicidal behavior. For this reason, reporting suicide news in media has been regulated in many countries. In this study, the characteristics of news about suicidal behavior of individuals will be evaluated from a theoretical perspective and the effect of media on suicidal behavior will be examined with examples. As a result, preventive studies are needed for suicidal behavior, which is an important factor in terms of individual and social well-being. Legal sanctions are needed to be put into practice as soon as possible. It is essential that media, has a strong influence on the society should deliver the suicide news in a way that is free from the incentive effect and has an alternative solution.

Keywords: *Suicide, Society, Media, Effect, Mass Media.*

Giriş

Yaşam boyu insanlar, içsel ya da dışsal olarak duygularını tetikleyen olaylar ve durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Duman vd., 2019). Kişinin istemli olarak yaşamına son vermesi olan intihar davranışı, kişinin öz benliğine yönelmiş *-öfke duygusunun içe dönmesi-* bir saldırganlık halidir (Sayıl, 2008). Bu olgu ciddi düzeyde duygusal ve iletişimsel bir problemin semptomu olarak görülmektedir (Aktepe vd., 2006). Günümüzde teknoloji tüm olanaklarını, ölümsüzlüğe ulaşma mucizesini gerçekleştirmeye seferber etmesine rağmen, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) dünyada her yıl yaklaşık bir milyon kişinin intihar ederek hayatını sonlandırdığını ve kırk saniyede bir intihar nedeniyle ölüm gerçekleştiğini söylemektedir (“Suicide data”, 2018). Türkiye’deki intihar verilerine baktığında da durumun dünya istatistikleri ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) 2014 yılında ölümlerle sonuçlanan intihar sayısının 3 bin 169 olduğunu, bu sayının 2015 yılında %1,3 artarak 3 bin 211 kişiye yükseldiğini rapor etmektedir (“İntihar istatistikleri”, 2015). Amerika Birleşik Devletleri’nde de intihar ölümüne sebebiyet veren olgular arasında onuncu sırada olup; intihar oranları 2000 yılından 2016 yılına %30 düzeyinde artış göstermiştir (Hedegaard, Curtin, Warner, 2018).

Resim 1. Dünya geneli 2016 yılı intihar oranları (“Suicide data”, 2018).

Not: Bu resimde Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’nün 2016 yılı intihar oranlarının ülkelere göre dağılım yüzdeleri gösterilmiştir. İstatistiklere göre Türkiye’de her 100.000 kişide 5.0-9.9 kişinin intihar ettiği anlaşılmaktadır.

İntihar olgusu genel olarak insanın kendini öldürmesi olarak görülmesi sebebiyle sadece intihar davranışının sonunda ortaya çıkan durumla ilgilenilmekte, insanın kendisini öldürmeye götüren süreç göz ardı edilmektedir. İntihar sürecini başlatan olay veya olaylar hakkında detaylı düşünülmesi zorlaşmaktadır. İntihar araştırmacıları intiharın sadece insanın kendisini öldürmesinden ibaret olmadığı; intiharın öldürme olayının “icra”sından uzun zaman önce başlayan bir “süreç” olduğu yaygın olarak kabul etmektedir (akt. Alptekin, 2008). Bu süreçte etki eden yalnızlık, umutsuzluk, hayata bağlılık, sosyal güvence yokluğu, göç ve diğer stresörler gibi birçok yordayıcı faktörün etkisi çeşitli araştırmalarda ortaya konmuştur (Durak Batıgün, 2008; Ekici, Savaş ve Çıtak, 2001).

19.yy’dan itibaren teknolojik gelişmeler, sosyo-kültürel değişimlerin ivmesini artırmış, bu değişim en çok haberleşme ve kitle iletişim alanlarında olmuştur (Duman, 2018, s.60). Daha önceleri kültürün aktarımı çoğunlukla yüz yüze yapılan insan etkileşimleri iken bugün teknolojik gelişmelerin insan yaşamına etkisiyle televizyon başta olmak üzere dijital medya gerçek ilişkilerin işlevini ikame eder bir hal almıştır. Medya bu haliyle insan davranışı üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahiptir; toplumun değer yargılarını, yaklaşımlarını, toplumsal görüş ve eğilimlerini şekillendirmekte ve hatta yönlendirmektedir. Medyanın intihar davranışı üzerindeki etkileri de önemli ve yönlendirici boyuttur. Bu

sebeple medyanın intihar olgusunu bulaşıcı etki gösteren bir sorun haline getirdiği söylenebilir. Bu çalışmada intihar davranışı için kuramsal açıklamalara ve toplumun intihar davranışına yönelik tutumuna yer verilerek; intihar davranışı üzerinde medyanın rolü ve etkisi değerlendirilecektir.

1. İntihar ile ilgili kuramlar

İntihar davranışına neden olan değişkenleri belirlemek ve incelemek amacıyla sosyal bilimlerin sosyoloji ve psikoloji gibi alt alanlarında önemli düşünürler çeşitli teoriler öne sürmüştür. Bu bölümde sosyolog Émile Durkheim, psikanalist Sigmund Freud, psikolog Albert Bandura, psikolog Roy F. Baumeister, sosyal psikolog Sheldon Solomon, sosyal psikolog Jeff Greenberg ve sosyal psikolog Tom Pyszczynski, psikolog Thomas Joiner'ın intihar üzerine kuram ve görüşlerine yer verilecektir.

Durkheim'in intihar kuramı intiharın insanın kendisiyle ilişkili faktörlerden kaynaklanmadığını; bireyin diğerleriyle olan ilişkilerindeki bozukluklardan ya da çatışmalardan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu haliyle Durkheim intiharda psikolojik faktörleri gözardı ederek sosyolojik faktörlerin önemine vurgu yapmıştır. Durkheim (1986) yaptığı çalışmalarda herhangi bir grupta özdeşleşme sağlayamamış, evlenmemiş ya da boşanmış bireylerde intihar oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Durkheim (1986) bu bulgulara ek olarak dindar olmayan kişilerde de benzer sonuçlara işaret etmiştir. Durkheim'in bulguları, bireylerin özdeşleştiği toplum gruplarıyla olan bağlarının zayıflamasının ya da tamamen kopmasının intihar davranışının ortaya çıkmasında etkili olduğu yönündeki düşüncelerini desteklemiştir. Durkheim (1986) intiharı, “ölüme götüreceğini bilerek, olayın kurbanı tarafından girilen olumsuz eylemin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak meydana getirdiği her ölüme intihar denir” şeklinde tanımlamıştır (Durkheim, 1986, s.399).

Freud'un psikanalitik kuramı intiharı depresyonla ilişkili bir olgu olarak görmüştür. Kurama göre insan depresyondaiken gerçek ya da hayali bir sevgi nesnesinin kaybıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu kayıp duygusu kişinin kendisini terk edilmiş hissetmesine ve hayatı anlamsız bulmasına yol açmaktadır. Bu şekilde birey kendi öz değerini (*self esteem*) düşürmekte; bir diğer taraftan kaybedilen nesneye karşı düşmanca duygular beslemeye başlamaktadır. Kaybedilen sevgi nesnesine karşı biriktirilen düşmanca duyguların kişinin kendisine dönmesiyle intihar gibi kendi kendine zarar verici davranışlar ortaya çıkmaktadır (akt. Demirkol, 2013, s.5-6).

Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına (Social Learning Theory) göre bireyler günlük yaşam içerisinde, diğerlerinin davranışlarını ve bu davranışlar sonucunda aldıkları ödül ve cezaları gözlem yoluyla değerlendirdiğini, bu yol ile aynı davranışta bulunmasını ya da bulunmamasını sağlayan bir öğrenme sürecinin olduğunu ifade etmektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre insan, diğer insanları gözlemleyerek, model alarak ya da taklit ederek çeşitli davranışları öğrenir. Bu noktada insanların konuşma biçimi, giyinme tarzı, yemek-içmek alışkanlıkları gibi pek çok konuda sosyal öğrenme kuramının etkili oldu-

ğunu söylemek mümkündür. Kuramın bakış açısına göre intihar davranışı da bu haliyle gözlemlenerek, model alınarak ya da taklit edilerek öğrenilen bir davranıştır.

Baumeister'ın kendilikten kaçış teorisine (Suicide as Escape From Self) göre insan ölmeyi arzuladığı için değil, kendisinden kaçmak istediği için intihar eder. Kurama göre eğer intihar eden insanın başka bir mekânda ve zamanda, başka bir kişi olabilme ihtimali olsa, hayatına son vermek için intihar etmeyi seçmez. İntihar davranışının seçilmesinin nedeni; bu davranışın birey için en iyi kendinden kaçabilme yöntemi olmasıdır (Baumeister, 1990).

Solomon, Greenberg ve Pyszczynski terör yönetimi kuramı (A Terror Management Theory); insanların ölüme ilişkin kaygıları minimum düzeye indirildiğinde, dünyayı ve kendi varoluşlarını anlamlı göreceklərini, bu şekilde kendi öz saygılarını geliştirmek için motive olacaklarını öne sürmektedir. Kurama göre insanlar ölümü hatırlatan uyarılar karşısında yakın (proksimal) ve uzak (distal) savunma düzenekleri kullanırlar. Ölüm ve ölümlle ilgili düşünceler, bastırma ve inkâr gibi yakın savunma mekanizmalarının harekete geçmesine neden olur. Ancak ölümlle ilgili düşünceler ortaya çıktığında, bu kez uzak savunma mekanizmaları görülür. Bu sırada bütün dikkat sadece bu düşüncelere odaklanmamış durumdadır. Bu sırada devreye kültürel dünya görüşleri, benlik saygısı ve yakın ilişkilerden oluşan üçlü güvenlik sistemi de girmektedir. Kurama göre bu üçlü sistem ölüme ilişkin kaygının üstesinden gelebilmeye, süreklilik, istikrar, kalıcılık ve sembolik ölümsüzlük duyguları sağlamaya yardımcı olur (Solomon, Greenberg ve Pyszczynski, 1991).

Joiner'ın intihar teorisine (The interpersonal theory of suicide) göre intihar davranışında iki önemli faktör rol almaktadır: bu etmenlerin ilki "aidiyet duygusu", diğeri "istismar edilme"dir. Bu iki duygunun aynı anda yaşanması intihar düşüncesini yordamada önemlidir. Buna göre bireyin aidiyet duygusunun olmayışı yani diğər insanlara karşı bağıllık hissetmemesi ve suistimal edilmişlik duygusu, intihar düşüncesinde önemli rol oynamaktadır (akt. Demirkol, 2013, s.8; Joiner vd., 2009).

Sosyal bilimler alanında bazı önemli kuramcıların intihar üzerine getirdiği açıklamalara değindikten sonra, sosyal bir varlık olan insanın yaşadığı toplumsal bağlamda bu olgunun ne şekilde karşılanacağına bakmak; intihar olgusunun çok yönlü incelenemesine yardımcı olacaktır.

2. Toplumların intihara yaklaşımı

Toplumun intihara yaklaşımı önemlidir (Ceyhun ve Ceyhun, 2003). İntihar insanoğlu tarafından evrensel olarak yanlış kabul edilmiş sayılı mefhumlardan biridir. İntihar sadece semavi dinler tarafından değil, neredeyse tüm inanç sistemleri tarafından tabu olarak görülmüş ve yasaklanmıştır. İntihara bilinen en eski referanslar kutsal kitaplardan biri olan 'Eski Ahit'te geçse de, eski Mısır'da intiharın kabul edilebilir bir olgu olduğu bilinmektedir. Bu yaklaşıma sebep olarak Mısır'daki inanç sisteminin, hayatı insan yaşamının basit

bir evresi olarak görmesi gösterilebilir. Antik Yunan'da ise yaklaşım biraz daha muallaktır. Aristo tarafından intiharın aşığılandığı ancak Eflatun tarafından normal karşılandığı, Zenon tarafından ise onaylandığı görülmektedir. Katolik inancı ve İslam intiharı şiddetle kınanmaktadır. Dini figürler açısından bakıldığında tarih boyunca intihar eden ilk "ünlü" kişi Yahuda'dır. Hikâye incelendiğinde Yahuda'nın pişmanlığından ötürü intihar etmiş olması dahi Hristiyanlıkta sempatiyle karşılanmamış, ancak anlayış gösterilmiştir. Yahudilikte ise intihar ilk baştan beri büyük bir günahdır. Yahudi toplumunda böyle bir olguya tölere edebilecek sosyal bir yapı hiçbir zaman mevcut olmamıştır. Hinduizm ve Budizm'de ise iyileşmesi mümkün olmayan hastalarda, ölümcül bir şekilde yaralanmışlarda intihar eskiden beri kabul edilmektedir. İntihara yönelik diğer toplumlardan ve inançlardan en aykırı bakış açısı Japonya'da mevcuttur. "Harakiri" olarak adlandırılan intihar biçimi sadece kabul edilebilir bir şey olarak değil, kişinin onurunu koruması adına bir zorunluluk olarak görülmekte; bu haliyle en aykırı çizgi burada çizilmektedir. Japonya'da intihar hızlarının hala yüksek olduğu görülmektedir. Görüldüğü üzere intiharın anlamı toplumdan topluma ve zaman içerisinde değişim gösterebilmektedir. İntiharın bazı yönleri tüm toplumlarda sorun olarak algılanırken, intihar davranışının toplum tarafından ne ölçüde kınandığı veya kabul edildiği toplumun kültürel inanç ve değerleri tarafından belirlenmektedir. Kültürel inanç ve değerler üzerinde etkili olan en önemli etmenlerden biri de teknolojinin gelişimi ile gündelik yaşamın bir parçası haline gelen medyadır.

3. Medya ve intihar

21. yy dünyasında önemli bir mecra olan medyanın, toplum, bireyler ve kültür üzerinde çok önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Medya toplumun bir olguya nasıl yaklaştığına ilişkin bilgi verebilirken; aynı zamanda toplumun o konuya ilişkin bakış açısını değiştirebilme konusunda da etkilidir (Karakuş, 2012, s.1). Hal böyle olunca geçmişten günümüze varlığını sürdüren intihar olgusunda, bireylerin ve toplumların tutumları da medyada sergilenen bir takım özelliklerle değişebilmekte ve şekillenebilmektedir. İntihar-medya ilişkisi hem intiharın dinamiklerinin anlaşılmasında hem de intiharın önlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Medyanın intihar olgusu üzerine etkisi yıllarca sorgulanmış ve pek çok araştırmanın konusu olarak incelenemeye alınmıştır. Bu araştırmaların bir kısmı medyanın intihar sayıları üzerinde oldukça etkili olduğunu saptamıştır. Elde edilen sonuçlar medyanın en az işsizlik olgusu kadar intiharlar üzerinde etkili olduğuna işaret etmektedir (Palabıykoğlu, 1994).

Medyanın bu etkiyi nasıl başardığı araştırıldığında, intihar haberlerinin verilmiş şekilde öğretici ve özendirici öğelerin olması, intihar için yol gösterici özellik taşımasının önemli bir nokta olduğu görülmüştür. Her ne kadar ülkemizde 1931 tarihli Matbuat Kanunu ile intihar haberlerinin basında yer alması yasaklanmış olsa da; ilgili madde 1950 yılında 5680 sayılı Basın Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır (akt. Palabıykoğlu, 1994; Resmi Gazete, 1950). Kitle iletişim araçlarının toplumu etkileme gücü; insanlarda taklit davranışını tetikleyebilmektedir. İnsanlar, haberde sunulan özendirici, yol gösterici ve

öğretici özelliklerden etkilenmek suretiyle intihar davranışını taklit edebilmektedirler. Taklit ve model almaya örnek olabilecek 3 tür intihar olgusu ayırt edilmektedir (akt. Palabıykoğlu, 1994; Wasserman, 1984). Bunlardan 2. ve 3. tür intiharlarda medyanın rolü önemlidir.

1- Alturistik: sembolik ya da bir grup aktivitesinden kaynaklanan intiharlar: Bireyin kendisini toplumla ya da içinde bulunduğu grupla çok fazla bütünleşmesi neticesinde ortaya çıkabilen bir intihar biçimidir. Bireyin kendisini ait olduğu sosyal grubu için feda etmesini ifade eder.

2- Meşhur bir kişinin model alınması sonucu görülen intiharlar: Meşhur bir kişiyi model alarak intihar etme olgusuna önemli bir örnek Nirvana müzik grubunun solisti Kurt Cobain'in intiharıdır. Kurt Cobain'in 1994 yılındaki intiharı o dönem toplumunda ve medyada büyük yankı uyandırmıştır. Polis kayıtlarına göre, ölümünden sonra onlarca genç hayranı da intihar etmiştir. Birçoğu Kurt Cobain gibi yaşayıp, Kurt Cobain gibi ölmeye dair notlar bırakarak kendini asmıştır. Bu intiharlardan en ilginç olanı şöyledir: 3 Nirvana hayranı genç, Kurt Cobain'in ölümünden sonra arabayla ülkeyi baştan sona geçmişler ve son duraklarında, bir garajda egzoz hortumuyla kendilerini zehirlemişlerdir. Gençleri üst üste yığılmış şekilde bulan polis, gençlerin veda mektuplarında şu dizelerin yazdığını belirtmişlerdir: "*biz de kendimizi Kurt gibi tüfekle vurmak istedik ama onun kullandığı tüfek olmadıktan sonra bir anlamı yoktu, o yüzden bu yolu seçtik*".

3-İntihar eden kişiyle özdeşleşme sonucu görülen intiharlar: Burada anlatılmak istenen intihar eden kişiyle ortak özelliklerinin olması kişiyi intihara itmektir. Üçüncü tür intiharlara bilinen en eski örnek Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* (1996) isimli kitabının yayımlanmasından sonra ortaya çıkan intihar vakalarıdır. Roman kahramanının intihar şeklini harfiyen uygulayarak kendini öldüren gençlerin sayısındaki dikkati çeken artışın ardından Avrupa'da pek çok yerde roman yasaklanmıştır (Cengiz, 2009). Bu olguda gençlerin roman kahramanı Werther'le özdeşim kurdukları, roman kahramanı gibi çaresizlik-ümitsizlik içerisinde oldukları, ruhsal sorunlarının olduğu, duyarlı kişiler olduğu, başkasının bulduğu çözümlerden etkilenerek intiharı çözüm olarak gördükleri söylenebilir. Philips (1974) roman kahramanı Werther'den esinlenerek, *Werther etkisi* adıyla intihar olgularında taklit etme, bulaşma, yayılmanın etkileri üzerinde durarak, çalışmalarını bu yönde sürdürmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Medyanın toplum üzerindeki artan gücü ve etkisi sebebiyle, intihar olgusunun insanlara sunulmuş tarzı önemlidir. Bu sebeple ülkeler intiharın özendirici etkisini ortadan kaldırmak için medyayla işbirliği yapma yoluna gitmekte, haberlerin verilmiş tarzını belirleyen yazılı kurallar oluşturulmaktadır. Ülkemizde intiharın özendirilmemesine yönelik medya organları için bazı kanuni düzenlemeler mevcuttur. Ancak uygulamada maalesef bu düzenlemelere uyulmamakta, intihar olayları merak uyandırıcı, gizemli, cezpedici bir sunuş ile insanlara aktarılmaktadır. Örneğin 1998 yılında Alman Lisesi öğrencisi iki arka-

daş Alp Cenan Yuğaç ve Aslı Yardımcı hayranı oldukları 'Radiohead' adlı grubun 'Creep' şarkısının '*we don't belong here*' (buraya ait değiliz) sözlerini duvara not yazarak 14. kattan birlikte atlayarak intihar ettikleri o dönemki gazete haberlerinde geniş yer almıştır (“İntiharın fotoromani”, 1998). Bu olay aylarca televizyon kanallarında, gazetelerde haber olmuş, olay ardından yine benzer birçok intihar vakası gerçekleşmiştir. Hatta seneler sonra olan intihar olaylarında bile (Lara Falay) medya bu gençlerin intiharlarıyla bağlantılar kurup (“Üç intiharda”, 2002), toplumun ilgi ve merakını canlı tutmaya çalışmıştır. Bu konuda başka bir örnek Mehmet Pişkin isimli bir gencin intihar videosu olmuştur. Genç, sosyal medya üzerinden yaşamını, duygularını ve intihar etme gerekçelerini anlattığı, on yedi dakikalık intihar videosu paylaşmış, ardından ası yoluyla intihar etmiştir. Video şuanda Youtube’da 2,7 milyon izlenme sayısına ulaşmıştır (“Mehmet Pişkin’in”, 2014). Bu vaka o dönemde toplumda kaygı ortamı yaratmış, gencin intiharı haber bültenlerinde ve açikoturum programlarında uzunca bir süre tartışılmıştır.

Dünya ülkeleri intiharın özendirici etkisini ortadan kaldırmak için çalışmalar başlatmış ve haberlerde nelerin, hangi öğelerin insanları etkilediğini tespit etmeye çalışmışlardır. Yapılan incelemeler sonucunda bazı kelimelerin, vurguların, haber metni yerlerinin, haberi sunuşta seçilen üslubun insanlar üzerinde önemli etkisinin olduğunda mutabakata varmışlardır. Buna göre; “intihar yöntemlerinin ayrıntılı verilmesinin, intiharın anlaşılabilirliğinin ve inanılmazlığının vurgulamasının, romantik cümleler bildirilmesinin, intiharın basite indirgenmesinin, haberin ilk sayfada yayınlanmasının, haber başlığında intihar kelimesinin kullanılmasının, ölen kişinin resminin basılmasının, kişinin davranışının cesur ve onaylanan bir davranış olarak verilmesinin” dikkat çekici unsurlar olduğu hususunda karar birliğine varılmıştır (Karakuş, 2012, s.48).

Çalışmalar, haber içeriklerinde intiharı özendirici unsurların tespit edilip, haberlerin buna göre düzenlenmesi ile son bulmamıştır. Devam eden araştırmalar intihar haberlerinin sunumunda, medyanın topluma nasıl bir mesaj vermesi gerektiği üzerine odaklanmıştır. Sonuç olarak intiharın özendirici etkisinin “alternatif yardım yolları” gösterildiğinde, insanlara intiharla sonuçlanmayan “baş edilmiş kriz durumlarına dair bilgi verildiğinde”, izleyici/dinleyici/okuyucu genel hatlarıyla intihar davranışı konusunda bilgilendirildiğinde intiharın bu etkisinin azalacağı kabul edilmiştir (Karakuş, 2012, s.48). Ancak intihar olgularının medyada yer alışı ile ilgili alınan bu kararların dünya genelinde ne derece başarıyla uygulandığı tartışmaya açıktır.

Ülkemizdeki duruma bakıldığında medyanın intihar olaylarını gereğinden uzun, detaylı şekilde, merak uyandırıcı bir sunuşla sunmaya devam ettiği görülmektedir. 1998 yılında iki gencin intiharı sonrasında medyanın neredeyse aylarca tek magazin malzemesinin bu gençlerin hayatı olduğunu, olay üzerine tartışma programlarının kurulduğunu unutmak mümkün değildir. Yine aynı şekilde Mehmet Pişkin isimli gencin intihar videosu birçok medya organında ve sosyal medyada ses getirmeye devam etmektedir. İntiharın özendiriciliği hususunda kanuni yasaklamalar olsa da; yasakların caydırıcılığı tartışmalıdır. Bu duruma kuramsal perspektiften bakıldığında, ne yazık ki intihar eden kişiyle özdeşleşen,

o kişiyle kendi duygularını, yaşadıklarını ortak ve benzer gören insanlar için bu sunuş son derece tehlikelidir. Bilinmektedir ki intihar eden kişi sadece ölüp gitmemekte, gerisinde acı ve üzüntü içerisinde kişiler bırakmaktadır. Hüzün duygusu zaman içerisinde insanın ruh ve beden sağlığını bozmaktadır. Toplumun bozulan fiziksel ve psikolojik sağlığı da ülke için büyük bir sağlık masrafıdır ki bu durum için sadece bir boyuttur.

Özetle, intihar ülke açısından bakıldığında büyük bir nüfus ve işgücü kaybı olmasının yanı sıra devamında getirdikleri bakımından ekonomi üzerinde de büyük maddi külfeti olan önemli bir halk sağlığı sorunudur (Özsoy ve Eşel, 2003). İntihar olgularının medyada özendiricilik etkisinin engellenmesi kurallarına riayet edilmeden takdim edilmesi, intihar eden kişinin hitap ettiği yaş grubunun ruh ve beden sağlığı için de büyük bir tehlikedir. Bu nedenle televizyon, radyo kanalları ve tüm sosyal medya mecralarının ortaklaşa hareket ederek, intihar haberlerinin özendiricilik etkisinden arındırılmış ve alternatif çözüm yolları eklenmiş bir şekilde aktarması, bu konudaki kanuni yaptırımların en yakın zamanda uygulamaya konulması gereklidir.

Kaynakça

- Aktepe, E., Kandil, S., Göker, Z., Sarp, K., Topbaş, M. ve Özkorumak, E., (2006). İntihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerde sosyodemografik ve psikiyatrik özelliklerin değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5(6):444-54.
- Alptekin, K., (2008). *Sosyal hizmet bakış açısından genç yetişkinlerde intihar girişimlerinin incelemesi: Bir model önerisi*. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baumeister, R. F. (1990). Suicide as escape from self. *Psychol Rev*, Jan; 97(1):90-113.
- Ceyhun, A. G. ve Ceyhun, B. (2003). Lise ve üniversite öğrencilerinde intihar olasılığının değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri*, 6:217-24.
- Demirkol, M. (2013). *İntihar olasılığı: Kişilik özellikleri, kontrol odağı ve ölüm algısı açısından bir değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duman, N., Yılmaz, S. A., Umunç, Ş. ve İmre, Y. (2019). Üniversite öğrencilerinde duygudurum düzenleme ve öfke. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 4(1):1-9. Doi: 10.21733/ibad.505283
- Duman, N. (2018). *Peri masalları ve çizgi animasyon filmlerindeki zihin durumlarının incelenmesi*. (Doktora tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Durak Batıgün, A. (2008). İntihar olasılığı ve cinsiyet: iletişim becerileri, yaşamı sürdürme nedenleri, yalnızlık ve umutsuzluk açısından bir inceleme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(62):65-75.
- Durkheim, E. (1986). *İntihar: Toplumbilimsel bir inceleme*. (Ö. Özkaya, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Ekici, G., Savaş, H. A. ve Çıtak, S., (2001). İntihar riskini artıran psikososyal etmenler (Sosyal güvence yokluğu, göç ve diğer stresörler). *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(4):204-12
- Hedegaard, H., Curtin, S. C., Warner, M., (2018). *Suicide rates in the United States continue to increase*. NCHS Data Brief, no 309. Hyattsville, MD: National Center for Health Statistics. 2018.
- “Mehmet Pişkin’in intiharı”. (2014, 16 Ekim). [YouTube Video]. Erişim adresi: http://www.youtube.com/watch?v=y_n8yVGjF6w Mehmet Pişkinin intihar notu videosu. Erişim tarihi: 16.10.2014
- “İntihar istatistikleri, 2015”. (2018, 2 Aralık). Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/Pre-HaberBultenleri.do?id=21516> Erişim tarihi: 2 Aralık 2018
- “İntiharın fotoromanı”. (1998, 24 Haziran). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/intiharin-fotoromani-38053852>
- Joiner, T. E., Van Orden, K. A., Witte, T. K., Selby, E. A., Ribeiro, J. D., Lewis, R. ve ark., (2009). Main predictions of the interpersonal-psychological theory of suicidal behavior: Empirical tests in two samples of young adults. *Journal of Abnormal Psychology*, 118(3):634–46.
- Özsoy, S. D. ve Eşel, E. (2003). İntihar (Özkıym). *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4:175-85.
- Karakuş, N. (2012). *Medyada intiharın temsili: Karikatürde intihar*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Palabıyıkoğlu, R. (1994). İntihar davranışı ve kitle iletişim araçları. *Kriz Dergisi*, 2(2): 277-84. Doi: 10.1501/Kriz_0000000074
- Phillips, D. P. (1974). The influence of suggestion on suicide: substantive and theoretical implications of the werther effect. *American Sociological Review*, 39(3):340-54.
- Sayıl, I., (2008), *Krizle müdahale ve intiharı önleme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Solomon, S., Greenberg, J., & Pyszczynski, T., (1991). A terror management theory of social behavior: the psychological functions of self-esteem and cultural worldviews. *Advances in Experimental Social Psychology*. 24:93–159. doi:10.1016/s0065-2601(08)60328-7
- “Suicide data”. (2018, 2 Aralık). Erişim adresi: https://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/suicideprevent/en/
- “Üç intiharda da aynı esrarengiz isim var”. (2002, 17 Ocak). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/uc-intiharda-da-ayni-esrarengiz-isim-var-38340687>
- Wasserman, I. (1984). Imitation and suicide: A reexamination of the Werther effect. *American Sociological Review*, 49:427-36.